

MEHMET ÂKİF: TUTUŞMUŞ BİR YÜREK ADANMIŞ BİR HAYAT

Enes Yıldırım*

■ İstiklâl Marşı şairi Mehmet Âkif Ersoy üzerine birçok kitap yazılmıştır. Gerek hayatta olduğu yıllarda yazılanlar gerekse vefatından sonra yazılanlar şairin şahsiyeti ve hayatı hakkında birçok bilgi içermektedir. Âlim Kahraman, *Mehmet Âkif: Tutuşmuş Bir Yürek Adanmış Bir Hayat*¹ adlı kitabıyla şairin hayatını ayrıntılı olarak okuyucuya sunmak ve yeni bir bakış kazandırmak istemiştir. Akademik titizlikle yazılan kitap 5 bölüme ayrılmıştır: 1) Bir Şahsiyetin Doğuşu 2) Safhalar 3) Millî Mücadele’de Mehmet Âkif 4) İnziva Yılları 5) İstanbul’daki Son Ayları ve Ölümü.

Kişiliği şekillendiren en önemli etmenlerden birisi çevredir. Bir şahsiyeti anlayabilmek için çevresine ve hayatındaki safhalara vakıf olmak gerekir. Mehmet Âkif, kişiliği ve ahlakıyla birçok insana örnek olmuştur. Âkif ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Âlim Kahraman bu kitabıyla geçmişte yazılan kaynaklardan yararlanarak ortaya bütünlüklü bir Âkif portresi çıkarmıştır. Kitapta şairin hayatı kronolojik olarak sıralanmıştır.

İlk bölümde Âkif’in doğduğu ve büyüdüğü yıllar ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Âkif, Fatih Sarıgül doğumludur. Çocukluğu Fatih’te annesinin ilk eşinden kalan konakta geçer. Mahalle kültürü içerisinde yetişen Âkif, buradaki dostlarını ömrünün sonuna kadar unutmayacaktır. Kıyıcı Osman Pehlivan’a verdiği değeri hasta yatağında dahi hatırlayacaktır. Spora meraklı olan Âkif, küçük yaşta güreşe merak sarmış ve Kıyıcı Osman Pehlivan ona güreşmeyi öğretmiştir. Güreş dışında at binmeyi, yüzmeyi ve yürümeyi çok sevmektedir.

* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi, yildirimens52@gmail.com

1 Âlim Kahraman, *Mehmet Âkif: Tutuşmuş Bir Yürek Adanmış Bir Hayat*, Büyüyenay Yayınları, İstanbul 2020.

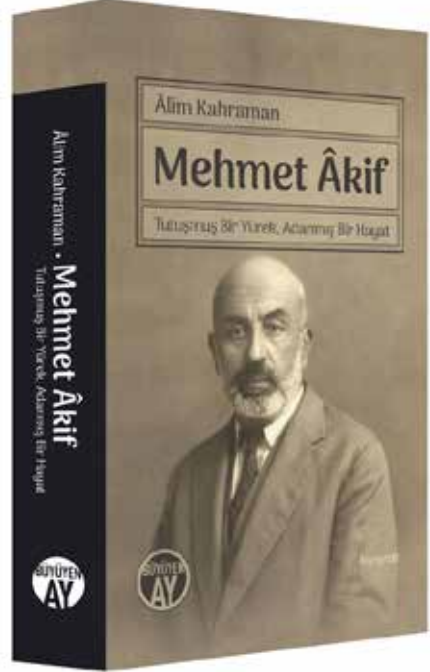
İlk eğitimine Emir Buhari mahalle mektebinde başlayan Âkif, babası Mehmet Tahir Efendi'den Arapça öğrenmektedir. Fatih Camiinin çevresinde büyümesi ona klasik eğitiminden faydalanmasını da sağlamıştır. Şiir yeteneğinin küçük yaşta arkadaşları tarafından gözlemlendiği görülen Mehmet Âkif, Halkalı Baytar Mektebinde yüksek tahsilini tamamlamıştır. Halkalı yılları şairin hayatına yön vermiştir. Baytar olarak birçok vilayete gitmiş, Osmanlı coğrafyasını tanıma fırsatı bulmuştur. Mehmet Âkif hem Batı hem de Doğu kaynaklarından beslenmiştir. Sâdi okuduğu gibi Lamartin de okumaktadır. Arapça ve Farsça bildiği gibi Fransızcasını da çeviri yapabilecek kadar ilerletmiştir.

İlk şiirlerini Muallim Naci etkisiyle yazan Âkif, sonradan kendi sesini bulmuştur. 1896'dan sonra yeni tarz şiirler yazmaya başlar ve bu şiirlere "Küfe", "Hasta", "Meyhane", "Seyfi Baba" gibi şiirleri örnek verilebilir.

İkinci bölümde Mehmet Âkif'in İkinci Meşrutiyet'ten Millî Mücadele'ye kadar olan hayatı anlatılmıştır. İkinci Meşrutiyet'in ilanı sonrasında muhalif kimliğiyle dikkat çeken Mehmet Âkif, İttihat ve Terakki Cemiyetine yemin metninden "kayıtsız ve şartsız" ibaresini çıkartarak üye olur. Daha sonra İttihat ve Terakki Cemiyetinden ayrılacak ve onlara çeşitli eleştirilerde bulunacaktır.

Ali Şevki Hocanın evinde tanışan Âkif ve Eşref Edip arasındaki dostluk uzun yıllar devam edecektir. Eşref Edip, *Sıratımüstakim*'i çıkarır ve Âkif burada baş yazar olur. Şiirleri ve çeşitli türdeki yazıları burada yayımlanır. *Sıratımüstakim*'in ilk sayılarında Mehmet Âkif okuyucunun karşısına "Fatih Camii" şiiri ile çıkar. *Sıratımüstakim* yedinci cildin sonundan sonra ortaklarından biri ayrılması sonrası isim değişikliğine gider ve dergi bundan sonra *Sebilürreşat* ismiyle çıkmaya başlar. Mehmet Âkif, *Sebilürreşat*'ın ilk sayısında "Edebiyat" başlıklı yazısıyla edebiyat hakkındaki görüşlerini açıklamıştır.

Âkif, Baytar Mektebinde hocalık yaptığı gibi Dârülfünûnda da ders vermiştir. Dârülfünûnda "Osmanlı Edebiyatı" dersleri vermiştir. Bu derslerde eski ve yeni şiirler okutup anlamlarını açıklamıştır. Ayrıca İttihat ve Terakki'ye üye olduktan sonra Vezneciler'deki kulüpte gece dersleri verir.

Mehmet Âkif, sözünde duran bir şahsiyettir. Baytar Mektebinden arkadaşı Hasan Tahsin Bey'le kim daha önce ölürse öbürü onun çocuklarına bakacak sözleşmesini unutmaz. Hasan Tahsin Bey 1910'da ölünce, onun çocuklarını kendi çocukları bilmiş ve zor zamanlarında bile onlara bakmıştır.

Şair, 1911 yılının nisan ayında *Safahat*'ı yayımlar. *Safahat*'ta 42 şiir yer almaktadır ve yayımlandıktan sonra kitap üzerine birçok yazı kaleme alınmıştır. Mithat Cemal 12, Hamdullah Suphi 3, Köprülüzade Mehmet Fuat 1 ve Ispartalı Hakkı 1 yazı yazmışlardır.

Âkif 1912 yılı eylül ayında ise "Süleymaniye Kürsüsünde" manzumesini ikinci *Safahat* olarak yayımlar. Bu manzumede seyyah Abdürreşid İbrahim'i konuşturur. Abdürreşid İbrahim birçok ülkeye gitmiş ve orada gördüklerini Âkif ile paylaşmıştır. Âkif de bu duyduklarını şiirleştirmiştir.

Balkan Harbi devam ederken Âkif *Sebilürreşat*'ta manzumelerini yayımlamaya devam etmektedir. Kavmiyet davasıyla insanların birbirine düşmesine karşıdır. Balkanlar onun için ayrı bir öneme sahiptir. Âkif, *Hakkın Sesleri*'ni 12 Haziran 1913'te yayımlar. Bu kitapta Balkan Harbi devam ederken yazdığı şiirler vardır.

Hayatı boyunca haksızlıkla mücadele eden Âkif, baytarlıktan ve Dârülfünûndaki hocalığından da bu nedenlerle istifa etmiştir. Baytarlıktan istifasının nedeni Baytarlık Dairesi Müdürü Abdullah Bey'e yapılan haksızlıktır. Dârülfünûndaki hocalığından istifasının nedeni de hükûmet ile anlaşamamasıdır.

1914 yılında Âkif dördüncü *Safahat* olan *Fatih Kürsüsünde*'yi yayımlar. Bu kitapta Fikret'in "Tarih-i Kadim" şiirine de cevaplar vardır. "Tarih-i Kadim" şiirinde geçen "Kitab-ı Köhne" ifadesini Âkif *Kur'ân-ı Kerim* olarak anlamış ve buna cevap vermiştir.

Kitabın üçüncü bölümünde Mehmet Âkif'in Millî Mücadele dönemindeki hayatı anlatılır. Âkif, vatanına namahrem eli değmemesi için mücadele etmiştir. İstanbul işgal edildiğinde Anadolu'ya hareket etmiş ve vaazlarıyla halkı örgütlemiştir. Balıkesir Zağnos Paşa Camisi'nde verdiği vaaz büyük bir etki yapmıştır. Ankara'ya Millet Meclisinin açılmasından 1 gün sonra 24 Nisan 1920'de ulaşmıştır. Ardından Burdur mebusu olarak Mecliste yerini almıştır. Âkif, Kastamonu, Konya gibi vilayetlere giderek Millî Mücadele'nin başarıya ulaşması için çalışmıştır. Eşref Edip ile *Sebilürreşat*'ın yayınına devam etmiş ve fikirlerini neşretmiştir. Açılan marş yarışmasına sırf mükafat için yazmış görünmemek için katılmamıştır. Hamdullah Suphi'nin isteği ile marş yazmaya ikna olmuş ve "İstiklâl Marşı"nı yazmıştır. "İstiklâl Marşı" 12 Mart 1921 tarihinde mecliste oy çokluğuyla kabul edilir ve ayakta alkışlanır. Âkif marş için verilen mükafatı muhtaçlara bağışlamıştır. Palto almaya parası olmasa dahi bu parayı kabul etmemiştir.

Dördüncü bölüm İstiklâl Marşı şairinin inziva yıllarını anlatır. Şair, ailesiyle İstanbul'a dönmüş ve yeni planlar yapmıştır. Millî Mücadele'nin destanını yazmak istediği gibi Hz. Peygamberin veda haccını yazmak istemektedir. Hayatının sonuna kadar "Veda Haccı"nı yazmak isteyecek ancak bu isteğini gerçekleştiremeyecektir. Âkif, Abbas Halim Paşa'dan mektup alır ve kışları Mısır'da geçirmek üzere İstanbul'dan ayrılır. Bu ayrılış 1925 sonbaharında temelli olur. Yanında oğlu Emin'i de götüreren Âkif'in Mısır'daki en büyük destekçisi Abbas Halim Paşa'dır. Şair Mısır'da da hocalık yapar, Kahire Üniversitesi'nde Türk edebiyatı dersleri okutur.

Kitaptaki beşinci bölüm Mehmet Âkif'in son aylarını ve vefatını anlatır. Şair, 11 yıl sonra İstanbul'a gelmiştir. Mısır'da sağlığına pek dikkat etmemiş ve günden güne erimiştir. Mısır'da en büyük destekçisi Abbas Halim Paşa vefat etmiştir. Ancak Halim Paşa'nın eşi ve kızı şaire desteği sürdürmüşlerdir. Hasta halde yurda dönen Âkif, hastaneye yatırılmıştır. Âkif'in yurda döndüğü geç duyulmuştur. Şairin döndüğünü duyan dostları hastaneye akın etmişlerdir. Sağlığı günden güne kötüleşen Mehmet Âkif 27 Aralık'ta Fuat Şemsi'nin kollarında vefat eder. Cenazesi Bayazıt Camisi'nden sevenlerinin ve en çok önem verdiği gençlerin omuzlarında kaldırılır.

Âlim Kahraman'ın *Mehmet Âkif: Tutuşmuş Bir Yürek Adanmış Bir Hayat* adlı bu kitabı akademik yayınların aksine akıcı bir üslupla yazılmıştır. Âlim Kahraman, Mehmet Âkif'i içinde yetiştirdiği medeniyetin yüksek şahsiyeti olarak tarif etmiştir. Bu kitabıyla bu yüksek şahsiyetin hayatını kronolojik olarak anlatmış, birçok kitaptan yararlanarak ortaya bütünlüklü bir Âkif portresi koymuştur.